

költségvetési támogatás csökkentése a felsőoktatásban és a kutatóintézetekben már oly mértékű, hogy abból az épületek pusztá fenntartásán és a — jelentős létszámcsökkentés utáni — bérköltségeken kívül szinte semmire sem futja. Így akár könyv, műszer vagy számítógép beszerzéséről, akár utazással járó munkavégzésről van szó, rendszerint költségvetésen kívüli forrásokat kell keresni. Az OTKA nélkül a tenni akaró kutatók (a pályakezdőktől a nemzetközileg elismert akadémikusokig) nem tudták volna értelmesen kamatoztatni tudásukat, tapasztalataikat.

Az OTKA legfőbb erénye az, hogy a kutatói társadalom — a beérkezett pályázatok alapján — saját

magá dönthet a rendelkezésre álló pénzkeret szétosztásáról. A kutatók szeretnék bizakodók lenni a jövőt illetően, ám ha igaz, hogy az OTKA-törvény hatálytalanítása és az alapnak a művelődési tárca alá rendelése napirenden van, akkor az OTKA függetlensége végveszélybe került.

Ha nem sikerül megőrizni a kutatói autonómiát, akkor lehet, hogy ez az első poszterkiállítás egyben az utolsó is volt. Az OTKA esetleges megszűnésével a kutatók még szegényebbek lennének (a szó szoros értelmében is), de ez a veszteség elhanyagolható ahhoz képest, amennyivel emiatt a magyar tudomány egésze szegényedne el.

Szarka László, Verő László

BÚCSÚBESZÉD DR. TÓTH GÉZA SÍRJÁNÁL

A Magyar Geofizika előző számában emlékeztünk meg tisztelt és nagyrabecsült kollégánk, dr. TÓTH Géza haláláról. Most közöljük a Magyar Geofizikusok Egyesülete elnökének, KÉSMÁRKY Istvánnak a sírnál elmondott búcsúbeszédét.

Kedves Géza bácsi!

Sírod előtt a Magyar Geofizikusok Egyesülete és az Eötvös Loránd Tudományegyetem Geofizikai Tanszékének nevében szeretném kifejezni gyászunkat, szeretetünket és tiszteletünket.

Most, hogy elmentél közülünk, feltehetjük a kérdést, hogy miért tiszteltünk, miért szerettünk? Elsősorban azért, mert egyéniséged példázta a szerényen, csendben, de eredményesen alkotó tudós szakember ideálját.

Tudományos pályádat 1927-ben kezdted az Országos Meteorológiai és Földmágnassági Intézetnél. Két évtized múltával, a szabályos szakmai előmenetel lépcsőfokainak betetőzéseként az Intézet vezetésével bíztak meg. Jelentős érdemeid voltak abban, hogy a meteorológia területén belül is teret hódított a matematikus-fizikus szemléletmód. A vezetett intézmény gyors fejlődése, a sokoldalú, dinamikus, úttörő kísérletezések és számos publikációd jelezte kemény, megfeszített munkád eredményeit. Végül is rólad elmondható, ami csak kevesekről, hogy szakmád fejlődésén ott maradt a kezéd nyoma.

Sajnálatos módon, 1950-ben karrieredet sötét erők derékba törték. A recski rabságot követő hányattatás sokáig elkísért. Sokan tiszteltek és szerettek, de sok méltánytalan megaláztatás ért. A hetvenes évek elejétől az Eötvös Loránd Tudományegyetem Geofizikai Tanszékén viselt nyugdíjas tudományos főmunkatársi állás, a Magyar Geofizikusok Egyesületének tiszteletbeli tagsága és az 1991-ben kapott Eötvös Loránd-díj csupán szerény, jelképes elismerése volt munkásságodnak, érdemeidnek. Szomorú kimondani, hogy az ebben a vészidőszakban elkövetett erendő jogtiprás jóvátétele igazából sohasem történt meg. Csoda, hogy ennek ellenére megőrizted jó kedélyedet, kedves humorodat és alkotókészségedet. Ez pedig a tudós képességein is túlmutató, még általánosabb emberi erényeidet, értékedet mutatja.

Végül, ennek felső fokaként szeretném illusztrálni azt a közismert tényt, hogy az igazi emberi értékek szélsőséges helyzetekben, nagy bajban mutatkoznak meg igazán. Engedjék meg, hogy felolvassam NYESTE Zoltán Recsk című könyvének egy bekezdését:

„... Az emberi szellem bármily szerény megnyilvánulása az ávosokat és az internált brigádvezetőket egyaránt dühbe hozta. A brigádvezetőm egyszer így jelentett fel az ávos brigádparancsnoknak: "Ez az ember mindig olyanokat beszél, amit a csórá nem ért!" Talán ösztönösen sejtették, hogy ez tart meg bennünket. Valóban, a szellemi élet — nagyon korlátozott formájában is — létkérdés volt. Recsk leg-

nagyobb tanulsága számomra az, hogy nem a fizikum, hanem a lélek tartja életben az embereket. Példákat tudnék felhozni arra, hogy nem szükségképpen az erősek és az izmosak maradnak meg olyan körülmények között, hanem azok, akik szomszédjuknak verseket mondanak, irodalomról, művészetről, tudományról, vallásról, filozófiáról beszélnek, vagy akár ponyvaregényt mesélnek; akik ilyen

vagy olyan színvonalon de felülemelkednek az éhezés állati problémáján, akik emberek tudnak maradni az embertelenségben.”

Úgy érzem, éppen az utóbbi szavak tükrözik legjobban lényedet, és talán a legméltóbbak Hozzád a búcsú pillanataiban. Nyugodj békében, kedves Géza bácsi, emlékedet szeretettel őrizzük!

A SZENIOROK BIZOTTSÁGÁNAK HÍREI

1995. október 3-án a Szeniorok Bizottsága tanulmányi kirándulást szervezett a Celldömölk melletti Ság hegyre, ahol EÖTVÖS Loránd az első torziós inga kísérleteit végezte.

A kemenesaljai táj egyik jellegzetes pontja a Ság hegy, amely a Balaton melletti bazalt vulkán sor utolsó, legnyugatibb tagjaként emelkedik ki a kisalföldi síkságból. A Ság hegy nevét az irodalomtörténetbe a vasi táj nagy költője, BERZSENYI Dániel írta be, a tudomány történetébe pedig EÖTVÖS Loránd. Torziós ingájával mintegy száz évvel ezelőtt kilépett a laboratóriumának falai közül és 1890-ben először pezsztentlőrinci kertjében és a Gellért-hegy tövében, majd 1891 nyarán a Celldömölk melletti Ság hegy — akkor még érintetlen — bazalt fennsíkján kísérleti méréseket végzett. A Ság hegyi mérésnél munkatársai BODOLA Lajos, KÖVESLIGETHY Radó és TANGL Károly egyetemi tanárok voltak.

egy impozáns kráter van. A kráterben keresztmetszetben láthatjuk a Ság hegy felépítését, a vulkanizmus nyomait.

A Ság hegy geológiai felépítését JUGOVICS Lajos munkája alapján ismerjük. [JUGOVICS L., MARCHT A. (Wien) 1937: Der Ságberg in Ungarn und seine Ergussgesteine. Leipzig.]

A Ság hegy geológiai története mintegy 4 millió évvel ezelőtt, a pliocén korban kezdődött. A hegy pannóniai homokra és homokos agyagra települő, 40—50 m magas bazalttufából és az ezt takaró bazalttávból áll. A bazalttakaró megvédte a pannon homokot a lepusztulástól. Ezért a hegy tanúskodik arról, hogy milyen magas volt az általános térszín a pannon végén, a bazaltömlés idején. Az ilyen hegyeket „tanúhegyeknek” nevezzük. A felszínt vékony, jelenkori homok és agyag borítja.

Geofizikai hírnevén, illetve kultúrtörténeti neve-

Miért esett EÖTVÖS választása a mérések tervezésekor éppen a Ság hegyre? A Ság hegy abban az időben szabályos csonka kúp alakú vulkanikus hegy volt, amelynek hatását könnyen számítani tudta és ezt a mért értékkel összevetette. Ezek a terepi mérések az inga hiányosságaira is fényt derítettek és alkalmat adtak az inga tökéletesítésére.

Sajnos a mérés helye ma már nincs meg, mert a bányászkodás miatt a fennsík helyett ma már csak

zetességén túl a Ság hegy geológiai, botanikai és tájképi értékeit illetően is Magyarország legértékesebb védett területei közé tartozik.

Tanulmányi kirándulásunk vezetőjének sikerült megnyernünk DALA József helytörténészt, a Ság hegy legjobb ismerőjét, aki évtizedek óta fáradozik azon, hogy megóvja és bemutassa a Ság hegy értékeit. Ennek a sokoldalú munkának során EÖTVÖS Loránd Ság hegyi mérésének 80. évfordulóján, 1971